

РОЗДІЛ 1

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

П. П. Білик

к.ю.н., доц.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕЖ АДМІНІСТРАТИВНОГО РОЗСУДУ В ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Останніми роками, як і протягом тривалого часу до цього, ефективність та результативність здійснюваних з боку апарату державного управління заходів щодо забезпечення реалізації прав, свобод та законних інтересів людини в суспільних відносинах, на жаль, не є такими, яких бажає суспільство. Це, серед іншого, пов'язано з низькою якістю тих адміністративних актів (управлінських рішень), які приймаються щоденно працівниками апарату державного управління (публічного адміністрування). Поглиблює невідповідність рівня ефективності та результативності управлінських рішень вимогам суспільства та стану врегульованості суспільних відносин надане законодавством право посадовим особам апарату державного управління (публічних адміністрацій) діяти на виконання покладених на них функцій за так званим «адміністративним розсудом». Встановлення засад правового регулювання тих меж, де закінчується можливість публічного адміністратора чинити управлінський вплив на власний розсуд повинно бути предметом глибоких наукових досліджень.

Для того щоб вже спочатку уникнути термінологічної плутанини, варто з'ясувати, що під час дослідження категорії «державне управління» та «публічне адміністрування» вживаються, як синонімічні.

Управління – поняття складне й багатогранне, воно залежить від специфіки об'єкта [1, с. 8] Термін «управління» означає діяльність із керівництва ким-небудь або чимось. Загалом «управління» – це цілеспрямований вплив на складну систему. Управління прийнято розуміти у вузькому та широкому сенсі [2, с. 10]. Так, у широкому розумінні воно являє собою особливий вид діяльності, який здатний перетворити неорганізований натовп в ефективну цілеспрямовану і продуктивну групу. Здійснити це можна лише через процес планування, організації, мотивації та контролю спільних дій [3, с. 197]. У вузькому розумінні управління – це діяльність, яка спрямовує та регулює суспільні відносини за допомогою спеціального органу [1, с. 8]. За

допомогою управління узгоджуються, координуються і кооперуються індивідуальні зусилля, вирішуються завдання і досягаються загальні цілі [2, с. 10].

Дослідивши погляди В. Б. Авер'янова, Б. П. Курашвілі, А. О. Дегтяря, В. Б. Дзюндзюка, О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, В. Ф. Опришка, С. В. Ківалова, Ю. О. Оболенського, Н. П. Матюхіної, Г. П. Ситника, В. М. Мартиненка, О. І. Миколенко, Ю. О. Куца та ін., можна встановити, що державне управління – це вольовий, цілеспрямований, регулюючий, заснований на законі, владний вплив держави в особі її органів та посадових осіб, а часом і органів місцевого самоврядування, на суспільство та суспільні процеси з метою приведення їх у бажаний для держави, суспільства і кожної людини впорядкований стан. Такий стан суспільних відносин передбачає встановлення певного порядку, за якого кожний учасник суспільних відносин отримує гарантовану державою можливість брати участь в суспільних відносинах не завдаючи і не створюючи загрозу завдання шкоди іншим та з боку інших учасників правовідносин, а виконання юридичних обов'язків завдяки державному управлінню буде найбезперешкоднішим.

Коли ж йдеться про публічне адміністрування, то маємо на увазі більш демократичний за формами та методами владний вплив на суспільство та суспільні відносини з метою їх впорядкування, де управлінські (адміністративні) послуги стають провідною категорією, на надання яких зорієнтована переважно діяльність публічних адміністрацій.

І в першому, і в другому випадках провідним терміном, через який виявляється сутність досліджуваних категорій, є «вплив». Тобто державне управління (публічне адміністрування) є певним чином процесом впорядкування суспільних відносин.

Цей процес характеризується через розуміння категорії «управлінська діяльність». Управлінська діяльність є явищем прикладного характеру, вона покликана обслуговувати реалізацію цілей та функцій основної діяльності шляхом забезпечення підготовки і втілення в життя управлінських рішень і дій. В процесі управлінської діяльності відбувається оцінка управлінської ситуації, визначається управлінська мета, виявляються проблеми, що потребують вирішення, плануються дії щодо їх вирішення, готується та приймається відповідне управлінське рішення, організовується виконання прийнятих рішень, здійснюється контроль за виконанням прийнятих рішень.

Ця дефініція повністю підпадає під розуміння адміністративної процедури як врегульованої адміністративно-процедурними нормами послідовності дій суб'єктів нормотворчої і правозастосовної діяльності, структурованих відповідними процедурними відносинами, щодо прийняття нормативно-правових актів управління та вирішення адміністративних справ [4,

с. 29]. Оскільки законодавчо не можливо заздалегідь визначити ті управлінські проблеми, що можуть виникнути в практиці діяльності апарату державного управління, і тим більше, неможливо заздалегідь передбачити можливі обов'язкові варіанти вирішення проблем в державному управлінні, то в практиці діяльності публічних адміністрацій широко застосовується адміністративний розсуд або ж дискреційні повноваження. Дискреційні повноваження – це сукупність прав та обов'язків осіб, уповноважених на виконання функцій та завдань держави, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом [5, с. 182].

Характерною властивістю розсуду є свобода вибору та гнучкість під час прийняття рішень, що відбувається через оцінювання фактичних обставин справи та врахування загальних і публічних інтересів. Ця гнучкість полягає в застосуванні можливих форм та методів управління в їх комбінаторному поєднанні для досягнення найвищого результату управлінської праці. Адміністративний розсуд обумовлюється дотриманням основоположних засад демократичного характеру, а саме принципів законності, справедливості, доцільності, розумності та обґрунтованості. Тож, не заперечуючи необхідність існування в законодавстві широких можливостей для публічних адміністраторів діяти на власний розсуд, варто звернути увагу, що нормативно-правові акти установчого характеру, які визначають функції та компетенцію певних посадових осіб в апараті державного управління, повинні містити один (або декілька в поєднанні) варіант застосування дискреційних повноважень. Цей аспект є предметом іншого дослідження.

Список використаної літератури

1. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом / Десятов Т. М., Коберник О. М., Тевлін Б. Л., Чепурна Н. М. Харків : «Основа», 2004. 240 с.
2. Пилипишин В. П. Поняття та основні риси державного управління. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 10–14.
3. Основи економічної теорії : підручник у 2-х кн. Київ : Либідь, 1998. 272 с.
4. Миколенко О. І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України : автореф. дис ... док. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 40 с.
5. Резанов С. А. Класифікація адміністративного розсуду: поняття та його види. *Митна справа*. 2015. № 5(2). С. 181–184.